

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/112/94/95

SPOŁECZEŃSTWO A STRAJKI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W sytuacji nasilenia się demonstracji, zwłaszcza w ostatnich dniach maja, bardzo ważne jest poznanie nastrojów społecznych i postaw ogółu naszego społeczeństwa wobec tej formy protestu. Badanie CBOS na ten temat przeprowadzono tuż po warszawskiej demonstracji związkowców z "Ursusa"¹ i z Regionu Śląsko-Dąbrowskiego, zakończonej interwencją policji.

Ogólne poparcie dla strajków

Nastroje społeczne od kilku miesięcy nie ulegają pogorszeniu i w zasadzie są stabilne². Na początku maja dało się nawet zauważyć kolejną poprawę wskaźnika ogólnego optymizmu co do kierunku rozwoju sytuacji w naszym kraju, stopniowo wzrastającego od marca '95. Można to wiązać z poprawą ocen sytuacji gospodarczej.

Społeczne poparcie dla strajków w porównaniu z kwietniem '95 jest obecnie większe (por. tab. 1). Nie jest ono jednak tak duże jak w styczniu '95, w okresie strajków pracowników sfery budżetowej. Silniejszą niż obecnie akceptację tego typu protestów odnotowaliśmy także w okresie rządów premier Hanny Suchockiej oraz na początku roku 1994, gdy NSZZ "Solidarność" rozpoczęła ogólnopolską akcję protestacyjną. W społeczeństwie nadal przeważa opinia, że podejmowanie strajków nic nie daje.

¹Badanie "Świat wokół nas" (8) zrealizowano w dniach 26-29 maja '95 na ogólnopolskiej próbie losowej dorosłej ludności kraju (N=1198).

²Por. komunikat CBOS "Nastroje społeczne w maju '95", Warszawa, maj '95.

Tabela 1

w procentach

Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) opinii?	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	I	III	V	II	III	X	I	IV	V
	'93			'94			'95		
W obecnej sytuacji tylko za pomocą strajków można coś osiągnąć	35	35	40	35	28	21	31	17	27
W obecnej sytuacji podejmowanie strajku w gruncie rzeczy nic nie daje	51	51	49	53	63	64	56	72	62
Trudno powiedzieć	14	14	11	13	9	15	13	11	11

Strajki akceptują głównie robotnicy niewykwalifikowani oraz, w mniejszym stopniu, pracownicy fizyczno-umysłowi. Robotnicy wykwalifikowani udzielają obecnie stosunkowo słabego poparcia strajkom, podobnie jak inne grupy zawodowe (por. tab. aneksowe). Postawy wobec podejmowania strajków są wyraźnie zróżnicowane w zależności od poglądów politycznych badanych - osoby o poglądach prawicowych prawie dwukrotnie częściej popierają strajki (34%) niż badani o poglądach lewicowych (18%). Inne cechy społeczno-demograficzne w niewielkim stopniu różnicują opinie w tej kwestii (por. tab. aneksowe).

Prognozując dalszy rozwój sytuacji w kraju większość społeczeństwa jest przekonana, że fala strajków będzie narastała (por. tab. 2). Przekonanie to jest najsilniejsze od dwóch lat - zbliżone do odnotowanego w maju '93. Może to być jednak raczej wyrazem zaniepokojenia rozwojem sytuacji w kraju niż chęci uczestnictwa w strajkach. Nie bez znaczenia są tu zapewne zapowiedzi akcji strajkowych czy napięcia polityczne związane ze zbliżającymi się wyborami prezydenckimi.

Tabela 2

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych miesięcy fala strajków, protestów będzie narastała czy też będzie opadała?	Wskazania respondentów według terminów badań:								
	II	III	V	VIII	II	III	X	I	V
	'93			'94			'95		
Będzie się uspokajało - strajki, protesty będą powoli wygasły	7	6	10	7	10	10	12	12	6
Będzie tak jak teraz - będą się pojawiały protesty i strajki	26	21	17	22	42	25	36	36	18
Będzie narastała fala strajków, protestów	41	53	55	42	42	48	28	34	59
Wybuchnie poważny konflikt społeczny	11	10	9	10	5	8	6	4	8
Trudno powiedzieć	15	10	8	19	3	9	18	15	9

Narastania fali strajków oczekują najczęściej respondenci ze średnim i wyższym wykształceniem, zwłaszcza przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Jednak gotowość do wzięcia udziału w strajku we własnym zakładzie pracy jest obecnie niższa niż w styczniu '95, zbliżona do poziomu z roku 1994, a znacznie niższa niż w roku 1993. Podobnie jest, jeśli chodzi o gotowość wzięcia udziału w strajku popierającym protest innych zakładów czy w strajku generalnym, wymierzonym przeciw polityce gospodarczej rządu (por. tab. 3).

Tabela 3

w procentach

Czy był(a)by Pan(i) gotów(gotowa) wziąć udział (odpowiedzi pracowników najemnych):	Wskazania respondentów według terminów badań						
	I	II	VIII	III	I	IV	V
	'93			'94	'95		
<u>- w strajku, do którego doszłoby w Pana(i) zakładzie</u>							
zdecydowanie tak	22	20	18	14	18	13	14
raczej tak	28	32	30	26	28	28	28
raczej nie	22	16	19	24	30	25	24
zdecydowanie nie	14	19	22	25	16	21	24
Trudno powiedzieć	14	13	11	12	9	13	11
<u>- w strajku popierającym protest innych strajkujących zakładów</u>							
zdecydowanie tak	15	12	12	9	12	9	9
raczej tak	27	26	30	29	32	29	28
raczej nie	26	24	24	28	31	32	28
zdecydowanie nie	17	18	21	22	17	17	22
Trudno powiedzieć	15	20	13	13	9	12	14
<u>- w strajku generalnym, powszechnym proteście pracowników przeciw polityce gospodarczej rządu</u>							
zdecydowanie tak	26	21	23	13	18	15	18
raczej tak	30	32	28	28	30	37	32
raczej nie	16	15	19	26	26	23	18
zdecydowanie nie	14	16	17	22	17	15	19
Trudno powiedzieć	14	16	13	11	9	10	12

Stosunek do strajku "Ursusa"

Opinie o strajku pracowników "Ursusa" są ambiwalentne. Szeroko popierane jest przyznanie "Ursusowi" nisko oprocentowanego kredytu (ponad dwie trzecie badanych). Wiele osób myśli zapewne, że nikogo to nic nie kosztuje oraz że należy pomóc, bronić zakładu przed

upadłością, ratować miejsca pracy w sytuacji dużego bezrobocia. Wyraźnie słabiej popierane jest umorzenie długów zakładu wobec państwa - w sumie nieco ponad połowa respondentów uznałaby takie posunięcie za słuszne (por. tab. 4). Częstsza jest przypuszczalnie świadomość obciążeń finansowych budżetu państwa w tym przypadku. Warto przy tym zauważyć, że w odniesieniu do obu kwestii dominuje poparcie umiarkowane, a nie - zdecydowane.

Tabela 4 w procentach

Strajkujący robotnicy zakładów „Ursus” domagają się m.in. umorzenia długów zakładu wobec Skarbu Państwa oraz bardzo nisko oprocentowanego kredytu na rozwój produkcji. Czy uważa Pan(i) za słuszne czy też nie:	Zdecydowanie słuszne	Raczej słuszne	Raczej niesłuszne	Zdecydowanie niesłuszne	Trudno powiedzieć
– umorzenie długów zakładu wobec Skarbu Państwa	17	35	18	14	16
– przyznanie zakładowi nisko oprocentowanego kredytu	22	47	10	9	12

Poparcia najczęściej udzielają robotnicy niewykwalifikowani, a w odniesieniu do umorzenia długu - także wykwalifikowani, respondenci młodszy (do 44 lat), o niskich dochodach i złych warunkach materialnych (por. tab. aneksowe). Najmniejsze poparcie - znacznie niższe niż wśród innych kategorii badanych - odnotowujemy wśród respondentów z wyższym wykształceniem, przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, mieszkańców dużych miast (pow. 500 tys.).

Zdecydowaną niechęć budzi natomiast forma protestu - blokowanie torów kolejowych. W sumie ponad cztery piąte respondentów wyraża swój sprzeciw.

		CBOS
Dla poparcia swoich żądań pracownicy „Ursusa” m.in. zablokowali na kilka godzin tory kolejowe. Załóżmy, że ich żądania są słuszne, to czy uważa Pan(i), że taka forma dochodzenia swoich racji jest dopuszczalna czy też nie?		
Zdecydowanie tak		3%
Raczej tak		8%
Raczej nie		27%
Zdecydowanie nie		56%
Trudno powiedzieć		6%

Jest to potwierdzeniem spostrzeżenia, że społeczeństwo nie akceptuje agresywnych form protestu, które mogą zdeorganizować życie innych lub spowodować szkody materialne³.

Ogólnie można stwierdzić, że obecnie w społeczeństwie nie występuje większe poparcie dla strajków niż rok czy dwa lata temu. Szczególnej gotowości strajkowej nie przejawiają robotnicy wykwalifikowani, grupa od kilku lat najsilniej popierająca strajki. Społeczeństwo natomiast jest przekonane, że w ciągu najbliższych miesięcy fala strajków będzie narastała.

³Por. komunikat CBOS "Formy społecznego protestu", luty '95.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) opinii? 1 - W obecnej sytuacji tylko za pomocą strajków można coś osiągnąć; 2 - W obecnej sytuacji podejmowanie strajku w gruncie rzeczy nic nie daje (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	62	11	1198
Płeć				
Mężczyźni	28	62	10	567
Kobiety	26	63	11	631
Wiek				
do 24 lat	25	62	14	172
25-34	29	62	9	210
35-44	31	61	8	293
45-54	23	67	10	162
55-64	30	59	11	171
65 lat i więcej	22	66	12	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	27	62	11	448
Miasto do 20 tys.	25	66	9	146
od 21 do 100 tys.	30	56	14	201
101-500 tys.	30	64	7	240
501 tys. i więcej mieszk.	23	65	13	163
Region				
Północny	29	63	7	130
Zachodni	39	50	12	119
Środkowozachodni	22	69	9	179
Środkowy	23	64	13	232
Wschodni	26	62	12	151
Południowo-wschodni	28	62	10	175
Południowo-zachodni	29	60	11	212
Wykształcenie				
Podstawowe	27	59	14	399
Zasadnicze zawodowe	28	64	9	350
Średnie	28	62	10	351
Wyższe	24	70	6	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	30	63	7	76
Prac.umysł.niż.szczębla	22	64	14	106
Pracownicy fiz.- umysł.	38	57	5	41
Robotnicy wykwalifikowani	28	63	9	157
Robotnicy niewykwalifik.	45	50	5	54
Rolnicy	17	66	17	84
Prywatni przedsiębiorcy	15	82	4	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	25	64	11	389
Uczniowie i studenci	29	59	12	58
Bezrobotni	36	49	15	100
Gospodynie domowe i inni	26	63	12	78
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	28	66	6	126
Sektor państwowy	32	59	9	156
Sektor prywatny	26	65	9	194
Spółdzielczość	27	55	18	22
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	27	62	10	254
125 - 199	29	61	10	210
200 - 274	30	61	9	292
275 - 324	23	62	15	151
325 i powyżej	24	68	8	227
Ocena własnych war. mater.				
Złe	30	59	10	492
Średnie	25	63	12	521
Dobre	23	69	8	185
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	59	18	78
Raz w tygodniu	31	58	11	712
Kilka razy w roku	20	71	9	311
W ogóle nie uczestniczy	25	66	9	95
Poglądy polityczne				
Lewica	18	75	7	209
Centrum	29	60	11	416
Prawica	34	62	4	311
Trudno powiedzieć	24	56	20	262

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych miesięcy fala strajków, protestów będzie narastała czy też będzie opadała? 1 - Będzie się uspokajała - strajki i protesty będą powoli wygasły; 2 - Będzie tak jak teraz - będą się pojawiały protesty i strajki; 3 - Będzie narastała fala strajków, protestów; 4 - Wybuchnie poważny konflikt społeczny

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	18	59	8	9	1198
Płeć						
Mężczyźni	5	18	62	9	6	567
Kobiety	6	18	57	7	11	631
Wiek						
do 24 lat	7	19	61	6	7	172
25-34	6	20	62	7	5	210
35-44	3	18	65	10	4	293
45-54	3	20	64	5	8	162
55-64	7	16	56	12	9	171
65 lat i więcej	8	16	45	9	22	190
Miejsce zamieszkania						
Wieś	6	17	57	9	12	448
Miasto do 20 tys.	4	24	61	6	5	146
od 21 do 100 tys.	4	14	65	7	10	201
101-500 tys.	6	16	59	12	6	240
501 tys. i więcej mieszk.	8	23	57	4	7	163
Region						
Północny	4	17	59	10	9	130
Zachodni	3	29	52	10	6	119
Środkowo-zachodni	1	19	59	13	9	179
Środkowy	9	18	58	6	9	232
Wschodni	9	14	55	9	12	151
Południowo-wschodni	5	11	69	6	10	175
Południowo-zachodni	5	21	60	6	8	212
Wykształcenie						
Podstawowe	7	18	53	8	14	399
Zasadnicze zawodowe	5	18	58	12	7	350
Średnie	5	17	67	4	7	351
Wyższe	3	26	64	5	2	98
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	2	23	71	3	1	76
Prac.umysł.niż.szczebła	4	20	65	1	10	106
Pracownicy fiz.- umysł.	8	25	59	8	0	41
Robotnicy wykwalifikowani	5	17	62	12	4	157
Robotnicy niewykwalifik.	4	19	61	8	8	54
Rolnicy	2	17	63	9	9	84
Prywatni przedsiębiorcy	4	14	65	12	4	53
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	8	17	51	9	15	389
Uczniowie i studenci	4	22	64	2	7	58
Bezrobotni	6	14	63	13	3	100
Gospodynie domowe i inni	3	22	63	4	8	78
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	2	23	67	4	4	126
Sektor państwowy	4	17	61	10	7	156
Sektor prywatny	5	17	64	8	5	194
Spółdzielczość	4	11	62	20	4	22
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 125 zł	4	16	59	9	12	254
125 - 199	6	23	57	7	7	210
200 - 274	6	16	56	11	11	292
275 - 324	5	17	64	6	8	151
325 i powyżej	8	19	62	6	5	227
Ocena własnych war. mater.						
Złe	4	15	61	11	9	492
Średnie	6	20	54	8	11	521
Dobre	6	21	70	1	3	185
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	6	18	61	4	12	78
Raz w tygodniu	5	18	59	9	10	712
Kilka razy w roku	7	21	59	7	6	311
W ogóle nie uczestniczy	8	10	65	8	8	95
Poglądy polityczne						
Lewica	6	21	64	4	5	209
Centrum	4	20	59	9	8	416
Prawica	6	14	67	8	5	311
Trudno powiedzieć	7	18	48	9	18	262

Tabela 3. Strajkujący robotnicy zakładów "Ursus" domagają się m.in. umorzenia długów zakładu wobec Skarbu Państwa oraz bardzo nisko oprocentowanego kredytu na rozwój produkcji. Czy uważa Pan(i) za słuszne czy też nie umorzenie długów zakładu wobec Skarbu Państwa?

(%)

	Słuszne	Nie-słuszne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	33	16	1198
Płeć				
Mężczyźni	54	34	11	567
Kobiety	49	31	20	631
Wiek				
do 24 lat	52	33	15	172
25-34	58	30	12	210
35-44	55	30	14	293
45-54	48	37	15	162
55-64	48	37	15	171
65 lat i więcej	44	32	24	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	52	29	19	448
Miasto do 20 tys.	54	35	11	146
od 21 do 100 tys.	51	32	17	201
101-500 tys.	55	33	12	240
501 tys. i więcej mieszk.	44	42	14	163
Region				
Północny	56	30	14	130
Zachodni	54	34	12	119
Środkowo-zachodni	45	39	17	179
Środkowy	54	27	19	232
Wschodni	50	37	13	151
Południowo-wschodni	48	35	17	175
Południowo-zachodni	54	30	16	212
Wykształcenie				
Podstawowe	54	23	23	399
Zasadnicze zawodowe	57	32	11	350
Średnie	50	36	14	351
Wyższe	27	61	12	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	29	58	13	76
Prac.umysł.niż.szczębla	49	35	16	106
Pracownicy fiz.-umysł.	35	44	21	41
Robotnicy wykwalifikowani	62	29	9	157
Robotnicy niewykwalifik.	64	13	23	54
Rolnicy	53	31	16	84
Prywatni przedsiębiorcy	45	46	9	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	48	33	18	389
Uczniowie i studenci	56	31	13	58
Bezrobotni	60	23	17	100
Gospodynie domowe i inni	58	25	18	78
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	47	37	16	126
Sektor państwowy	52	36	11	156
Sektor prywatny	51	36	13	194
Spółdzielczość	72	18	11	22
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	62	26	13	254
125 - 199	49	30	22	210
200 - 274	54	29	17	292
275 - 324	52	30	18	151
325 i powyżej	38	51	11	227
Ocena własnych war. mater.				
Złe	58	27	15	492
Średnie	49	34	17	521
Dobre	42	45	13	185
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	41	33	26	78
Raz w tygodniu	53	30	17	712
Kilka razy w roku	53	34	13	311
W ogóle nie uczestniczy	46	47	7	95
Poglądy polityczne				
Lewica	45	46	9	209
Centrum	51	35	14	416
Prawica	58	31	10	311
Trudno powiedzieć	49	20	31	262

Tabela 4. Strajkujący robotnicy zakładów "Ursus" domagają się m.in. umorzenia długów zakładu wobec Skarbu Państwa oraz bardzo nisko oprocentowanego kredytu na rozwój produkcji. Czy uważa Pan(i) za słuszne czy też nie przyznanie zakładowi nisko oprocentowanego kredytu?

(%)

	Słuszne	Nie-słuszne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	69	19	12	1197
Płeć				
Mężczyźni	72	22	7	566
Kobiety	67	18	16	631
Wiek				
do 24 lat	79	12	9	172
25-34	75	16	8	210
35-44	72	18	10	292
45-54	65	24	10	162
55-64	61	28	11	171
65 lat i więcej	58	20	22	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	71	16	13	448
Miasto do 20 tys.	73	19	8	146
od 21 do 100 tys.	66	22	13	201
101-500 tys.	71	18	10	240
501 tys. i więcej mieszk.	60	29	11	163
Region				
Północny	70	20	11	130
Zachodni	65	25	9	119
Środkowo-zachodni	73	17	10	179
Środkowy	72	14	14	232
Wschodni	74	18	8	151
Południowo-wschodni	60	28	13	174
Południowo-zachodni	68	18	14	212
Wykształcenie				
Podstawowe	68	14	18	399
Zasadnicze zawodowe	74	18	8	350
Średnie	72	19	9	351
Wyższe	47	49	4	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	51	46	4	76
Prac.umysł.niż.szczębla	61	27	12	106
Pracownicy fiz.- umysł.	77	19	5	41
Robotnicy wykwalifikowani	75	17	9	157
Robotnicy niewykwalifik.	87	5	7	54
Rolnicy	77	12	11	83
Prywatni przedsiębiorcy	64	31	5	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	63	21	16	389
Uczniowie i studenci	83	8	9	58
Bezrobotni	74	12	14	100
Gospodynie domowe i inni	74	11	15	78
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	64	29	8	126
Sektor państwowy	71	23	6	156
Sektor prywatny	70	21	9	194
Spółdzielczość	67	24	9	22
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	76	13	11	254
125 - 199	64	18	18	210
200 - 274	72	18	10	292
275 - 324	64	22	15	151
325 i powyżej	64	30	6	227
Ocena własnych war. mater.				
Złe	71	17	13	492
Średnie	69	19	12	521
Dobre	65	27	7	185
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	53	24	23	78
Raz w tygodniu	71	18	11	711
Kilka razy w roku	69	21	10	311
W ogóle nie uczestniczy	67	25	8	95
Poglądy polityczne				
Lewica	60	31	8	209
Centrum	73	19	8	416
Prawica	75	19	6	310
Trudno powiedzieć	62	11	26	262